

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2594

Vragen van het lid **Inge van Dijk** (CDA) aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat over *het bericht «Afhankelijkheid van China moet niet worden herhaald bij 6G»* (ingezonden 20 april 2023).

Antwoord van Minister **Adriaansens** (Economische Zaken en Klimaat) (ontvangen 15 mei 2023).

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Afhankelijkheid van China moet niet worden herhaald bij 6G»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Kunt u toelichten wat precies de rol is van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat in het project Future Network Services?

Antwoord 2

Mede namens een consortium van bedrijven en onderzoeksinstituten heeft mijn ministerie het projectvoorstel «6G Future Network Services» (FNS-voorstel) via de departementale route ingediend in de derde ronde van het Nationaal Groeifonds². Het voorstel is momenteel in behandeling bij het Nationaal Groeifonds. Indiening is gedaan voor het versterken van het economisch verdienvermogen, digitale strategische autonomie en het benutten van maatschappelijk relevante toepassingen. Bovendien is het de bedoeling dat verschillende subsidie-instrumenten van EZK kunnen worden ingezet, onder meer voor het (op een later moment) aansluiten van MKB-bedrijven en onderwijsinstellingen. In de aanloop naar het FNS-voorstel hebben EZK en het Topteam ICT de publiek-private samenwerking met o.a. TNO op het gebied van Future Network Services bevorderd. Daarnaast heeft mijn ministerie ook een inhoudelijke rol. Telecommunicatie is een gereguleerde markt, waarbij de overheid diverse randvoorwaarden scheidt. Voor het succes van het FNS-programma is het van belang dat de te

¹ <https://fd.nl/bedrijfsleven/1473050/afhankelijkheid-van-china-moet-niet-worden-herhaald-bij-6g-jrd3caKsjT7o>

² Kamerstuk 36 200-L, nr. 8

ontwikkelen 6G-technologie goed aansluit op toekomstig beleid en toekomstige regelgeving en toezichtkaders. Zo moeten de door 6G gebruikte frequenties aansluiten op de frequentiebanden die t.z.t. beschikbaar zullen zijn. Andersom kan het programma voeding geven aan de ontwikkeling van toekomstbestendig beleid, door vanuit de 6G-technologieontwikkeling vroegtijdig beleidsvragen en knelpunten te signaleren. In het FNS-voorstel wordt hier proactief op ingezet.

Kort samengevat: het FNS-voorstel is relevant voor alle pijlers uit de Strategie Digitale Economie van november 2022.³

Vraag 3

Is het bevorderen van strategische autonomie een van de doelstellingen van het project en zo ja, hoe gaat dit project ervoor zorgen dat we minder afhankelijk zijn van China?

Antwoord 3

Ja, het bevorderen van digitale en open strategische autonomie is een van de doelstellingen van het project. De ontwikkeling van 6G neemt nu al de vorm aan van een wedloop tussen wereldregio's. Met een investering in onderzoek en innovatie kan Nederland een technologische leiderschapspositie opbouwen in specifieke onderdelen van de 6G-ontwikkeling, zoals antennetechnologie en netwerkbesturing. Dat moet zich vervolgens vertalen in een sterke Europese positie in de industriële 6G-waardeketen rond 2030, wanneer de marktintroductie van 6G wordt verwacht. Dit beperkt risicovolle strategische afhankelijkheden van derde landen als het gaat om de hard- en software die nodig zijn voor onze telecommunicatienetwerken, welke onderdeel zijn van de Nederlandse vitale infrastructuur. Daarbij zet het FNS-voorstel ook in op het opleiden van vakmensen in Nederland (menselijk kapitaal). We zien dat de netwerktechnologie steeds complexer wordt. Hoogwaardige kennis en kunde zijn een randvoorwaarde om controle te houden over de netwerken, om deze veilig te beheren, en om innovatieve toepassingen te kunnen ontwikkelen en benutten.

Vraag 4

Deelt u de mening dat het ongelooflijk belangrijk is dat het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat beleidsmatig betrokken is om de strategische autonomie van Nederland te bevorderen? Zo ja, hoe zet u zich hiervoor in?

Antwoord 4

Ja, op 8 november 2022 heb ik samen met de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking de Kamerbrief Open Strategische Autonomie naar uw Kamer gestuurd⁴. Hierin staat de kabinetsbrede inzet ten aanzien van de open strategische autonomie (OSA) van de EU. Deze inzet bestaat uit drie pijlers: i) versterking van het politiek-economisch fundament van de EU; ii) mitigatie van risicovolle strategische afhankelijkheden en iii) het vergroten van de geopolitieke slagkracht van de Unie. Een sterke, innovatieve en concurrerende interne markt is een essentieel onderdeel van onze weerbaarheid. Alleen zo blijven we in staat om naar eigen inzichten onze eigen keuzes voor de borging van onze publieke belangen te maken. Ook zet ik mij in om risicovolle strategische afhankelijkheden op het terrein van de Nederlandse economie te adresseren.

In de bijlage van de hiervoor genoemde Kamerbrief is een overzicht toegevoegd van concrete initiatieven en lopende trajecten die bijdragen aan het versterken van OSA. Op mijn ministerie loopt een tal van dit soort initiatieven en trajecten: van innovatiebeleid (o.a. Nationaal Groeifonds), verdere invulling van digitale open strategische autonomie (naar verwachting dit najaar gereed), tot aan wet- en regelgeving zoals Wet ongewenste zeggenschap telecommunicatie.

³ Kamerstuk 26 643, nr. 941

⁴ Kamerstuk 35 982, nr. 9

Vraag 5

Deelt u de mening dat publiek-private samenwerking tussen overheid en bedrijven als NXP, Ericsson en Nokia essentieel is om onze afhankelijkheid van China op het gebied van telecomsoftware en -hardware te verminderen?

Antwoord 5

Voor het verwerven van een Nederlandse en Europese leiderschapspositie is het nodig om industriële ecosystemen te ontwikkelen en hierin te investeren. Dat vraagt samenwerking tussen onderzoekers, het bedrijfsleven – inclusief leidende grote bedrijven zoals in de vraag genoemd – en overheid. Mijn focus ligt hierbij op het versterken van de kennis- en innovatiebasis door publiek-private samenwerking rond digitale sleuteltechnologieën zoals 6G⁵. Bijvoorbeeld met investeringen in onderzoek en innovatie via het Nationaal Groeifonds.

Vraag 6

Hoe zet u zich ervoor in dat ook het midden- en kleinbedrijf (mkb) in de keten en start-ups betrokken is bij het project? Bent u bereid deze betrokkenheid actief aan te jagen?

Antwoord 6

Diverse MKB-bedrijven zijn als partner betrokken bij de ontwikkeling van het FNS-voorstel. Verder heeft het FNS-voorstel een specifieke actielijn voor ondersteuning van start-ups en MKB-bedrijven. Het gaat dan om zowel financiële als inhoudelijke ondersteuning van innovatie.

Vraag 7

In hoeverre is het project Future Network Services afhankelijk van subsidie uit het Nationaal Groeifonds? Kan het project Future Network Services eventueel ook uitgevoerd worden zonder bijdrage uit het Nationaal Groeifonds, en wat is daarvoor nodig?

Antwoord 7

Omdat de commerciële introductie van 6G over zeven jaar wordt verwacht, is het voor bedrijven te risicovol om nu al zonder subsidie te investeren in onderzoek en innovatie en in ketensamenwerking. Kenmerkend voor het FNS-voorstel is dat het een investering is in het versterken van het hele ecosysteem via een integrale aanpak van hoogwaardig onderzoek tot valorisatie en marktintroductie van toepassingen. Dat moet leiden tot de beoogde impact op het gebied van verdienvermogen en strategische autonomie. Hiervoor is het niet mogelijk om nu al een private business case rond te krijgen. Daarom wordt een publieke investering gevraagd in onderzoek en innovatie. Daarbij gaat het om een dusdanig strategische, meerjarige en omvangrijke investering, dat een aanvraag is ingediend bij het Nationaal Groeifonds.

Zonder bijdrage uit het Nationaal Groeifonds is het onwaarschijnlijk dat het FNS-programma in de voorgestelde vorm uitgevoerd kan worden. Wel verwacht ik dat onderzoekers en bedrijven bepaalde onderdelen individueel kunnen uitvoeren, op kleinere schaal. Zij kunnen daarbij gebruik maken van bestaande onderzoeks- en innovatiesubsidies op landelijk, regionaal en Europees niveau. Maar op deze manier worden kansen gemist door het ontbreken van een integrale aanpak.

Vraag 8

Betreft Future Network Services een specifiek Nederlands project of wordt ook samengewerkt met andere Europese lidstaten? Zijn er andere lidstaten met vergelijkbare projecten?

Antwoord 8

Future Network Services betreft een Nederlands project. Wel wordt er ingezet op Europese en internationale samenwerking. Dat is essentieel want de ontwikkeling van 6G vindt plaats op Europese en op wereldschaal. Belangrijke Europese spelers zoals Ericsson en Nokia zijn partner in het project en

⁵ Kamerstuk 26 643, nr. 941

ook doen Nederlandse multinationals met een globale positie zoals NXP mee in het project. Daarnaast wordt synergie gezocht met andere (inter)nationale initiatieven zoals het EU 6G-programma, zie hieronder. Dit moet zorgen voor Europese coalitievorming en opschaling die de slaagkans in standaardisatie en daarmee marktacceptatie vergroot. Binnen de EU zijn in Duitsland, Frankrijk en Finland al omvangrijke 6G publiek-private programma's gestart. Ook met deze initiatieven zal samenwerking worden gezocht via het FNS-project.

Vraag 9

In hoeverre wordt los van het project Future Network Services in Europa samengewerkt om strategische afhankelijkheden bij de ontwikkeling van 6G te verminderen? Bent u bereid zich hiervoor actief in te zetten in Europa?

Antwoord 9

Nederland kan met versterkte publiek-private samenwerking en een eigen investering in 6G-onderzoek en -innovatie een significante bijdrage leveren aan de programma's en doelen op EU-niveau.

Op initiatief van de Europese Commissie en de Europese industrie is reeds een publiek-privaat partnerschap opgericht voor de ontwikkeling van 6G.⁶ Verschillende Nederlandse onderzoeksorganisaties en bedrijven met een rol in het FNS voorstel, nemen hieraan deel. Daarnaast zijn ook EU-investeringen in onder meer halfgeleidertechnologie relevant voor Nederlandse bedrijven. Voor de periode 2021–2027 is 900 miljoen euro beschikbaar voor onderzoek en innovatie vanuit het Horizon Europe programma. Dit moet uiteindelijk bijdragen aan industrieel leiderschap van de EU.

---

⁶ Smart Networks and Services joint undertaking. Zie <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/smart-networks-and-services-joint-undertaking>.